

נשמת • NISHMAT
מדרשה גבוהה ללימודי
תורה לנשים
ע"ש ג'יני שוטנשטיין (ע"ר)

THE JEANIE SCHOTTENSTEIN
CENTER FOR ADVANCED
TORAH STUDY FOR WOMEN

רח' ברל לוקר 26 א', שכונת פת, ירושלים 93282 • טל': (02) 640-4333 • פקס: (02) 640-4353
26A Berel Locker St., Pat Neighborhood, Jerusalem 93282 • Tel: (02) 640-4333 • Fax: (02) 640-4353

Dark Days and White Nights: The Hidden Meaning of the Holiday of Lights

Nishmat Chanukah Yom Iyun

Rabbi Ari Berman

I. The Rabbinic Holiday of Chanukah

(1) תלמוד בבלי מסכת שבת דף כא עמוד ב

מאי חנוכה? דתנו רבנן: בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שכשכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה

(2) מסכתות קטנות מסכת סופרים פרק כ: הלכה ו

ואומרים בהודייה, וכניסי פלאות ותשועות כהניך אשר עשית בימי מתתיה בן יוחנן כהן גדול חשמונא ובניו, כן עשה עמנו י"י אלהינו ואלהי אבותינו ניסים ופלאות, ונודה לשמך לנצח, ברוך אתה י"י הטוב; וניסי מרדכי ואסתר מזכירין אותן בהודייה. ושניהם נזכרין בברכת הארץ.

(3) סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר חנוכה

ובחנוכה מתפלל שמונה עשרה ובהודאה מזכיר, על הניסים ועל הגבורות ועל התשועות ועל המלחמות ועל הפדות ועל הפורקן שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. בימי מתתיה בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו כשעמדה עליהן מלכות יון הרשעה על עמך ישראל, לשכחם מתורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, רבת את ריבם, דנת את דינם, נקמת את נקמתם, מסרת גבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים, ורשעים ביד צדיקים, טמאים ביד טהורים, וזדים ביד עוסקי תורתך, ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך. ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופרקן כהיום הזה. ואחר כן באו בניך לדביר ביתך, ופנו את היכלך וטהרו את מקדשך והדליקו נרות בחצרות קדשך, וקבעו שמונה ימים בהלל ובהודאה לשמך. וכשם שעשית עמהם נס, כן עשה עמנו ה' אלהינו נסים ונפלאות בעת הזאת ונודה לשמך הגדול סלה.

(4) תלמוד בבלי מסכת שבת דף כא עמוד ב

תנו רבנן: מצות חנוכה נר איש וביתו. והמהדרין - נר לכל אחד ואחד. והמהדרין מן המהדרין, בית שמאי אומרים: יום ראשון מדליק שמנה, מכאן ואילך פוחת והולך; ובית הלל אומרים: יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך. אמר עולא: פליגי בה תרי אמוראי במערבא, רבי יוסי בר אבין ורבי יוסי בר זבידא, חד אמר: טעמא דבית שמאי - כנגד ימים הנכנסין, וטעמא דבית הלל - כנגד ימים היוצאין. וחד אמר: טעמא דבית שמאי - כנגד פרי החג, וטעמא דבית הלל - דמעלין בקדש ואין מורידין. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: שני זקנים היו בצידן, אחד עשה כבית שמאי ואחד עשה כדברי בית הלל, זה נותן טעם לדבריו - כנגד פרי החג, וזה נותן טעם לדבריו - דמעלין בקדש ואין מורידין.

(5) במדבר פרק כט

(יב) ובחמשה עשר יום לחדש השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו וחגתם חג ליקוק שבעת ימים: (יג) והקרבתם עליה אשה ריח ניחח ליקוק פרים בני בקר שלשה עשר אילים שנים כבשים בני שנה ארבעה

עשר תמימים יהיו..... (יז) וביום השני פרים בני בקר שנים עשר אילים שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימים:..... (כ) וביום השלישי פרים עשתי עשר אילים שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימים:..... (כג) וביום הרביעי פרים עשרה אילים שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימים:..... (כד) וביום החמישי פרים תשעה אילים שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימים:..... (כה) וביום הששי פרים שמנה אילים שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימים:..... (כו) וביום השביעי פרים שבעה אילים שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימים:..... (לב) וביום השמיני פרים ששה אילים שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימים:..... (לג) וביום השמיני עצרת תהיה לכם..... (לו) והקרבתם עלה אשה ריח ניחח ליקוק פר אחד איל אחד

6 ויקרא פרק כג

(לט) אך בחמשה עשר יום לחדש השביעי באספכם את תבואת הארץ תחגו את חג יקוק שבעת ימים ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון: (מ) ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל ושמתם לפני יקוק אלהיכם שבעת ימים:

7 תלמוד בבלי מסכת ערכין דף י עמוד א

דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק, שמונה עשר ימים שהיחיד גומר בהן את ההלל: שמונה ימי החג, ושמונה ימי חנוכה, ויום טוב הראשון של פסח, ויום טוב (הראשון) של עצרת;

8 מהר"ל, ספר נר מצוה חלק ב - עניני חנוכה

ואם תאמר, וכי בשביל שנעשה להם נס בהדלקה, שלא תהיה בטילה ההדלקה, היו קובעין חנוכה. כי מה שחייב להודות ולהלל, זהו כאשר נעשה לו נס בשביל הצלתו, ולא בשביל שנעשה לו נס לעשות המצוה, כי אין המצוה הנאה אל האדם.ועוד יש לומר, שעיקר מה שקבעו ימי חנוכה, בשביל שהיו מנצחים את היונים, רק שלא היה נראה שהיה כאן נצחון הזה על ידי נס שעשה זה השם יתברך ולא היה זה מכחם וגבורתם. ולפיכך נעשה הנס על ידי נרות המנורה, שידעו שהכל היה בנס מן השם יתברך, וכך המלחמה שהיו מנצחין ישראל היה מן השם יתברך

9 זכריה פרק ד

(א) וישב המלאך הדבר בי ויעירני כאיש אשר יעור משנתו: (ב) ויאמר אלי מה אתה ראה ויאמר ואמר ראיתי והנה מנורת זהב כלה וגולה על ראשה ושבעה נרתיה עליה שבעה ושבעה מוצקות לנרות אשר על ראשה: (ג) ושנים זיתים עליה אחד מימין הגולה ואחד על שמאלה: (ד) ואען ואמר אל המלאך הדבר בי לאמר מה אלה אדני: (ה) ויען המלאך הדבר בי ויאמר אלי הלוא ידעת מה המה אלה ואמר לא אדני: (ו) ויען ויאמר אלי לאמר זה דבר יקוק אל זרבבל לאמר לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר יקוק צבאות:

10 ויקרא פרק כג

(מב) בסכת תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכת: (מג) למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני יקוק אלהיכם:

11 תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף ח עמוד א

גמ'. אמר רב חנן בר רבא: קלנדא - ח' ימים אחר תקופה, סטרנורא - ח' ימים לפני תקופה, וסימנך: +תהלים קלט+ אחור וקדם צרתי וגו'. ת"ר: לפי שראה אדם הראשון יום שמתמעט והולך, אמר: אוי לי, שמא בשביל שסרתי עולם חשור בעדי וחוזר לתוהו ובוהו, וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים, עמד וישב ח' ימים בתענית [ובתפלה], כיון שראה תקופת טבת וראה יום שמאריך והולך, אמר: מנהגו של עולם הוא, הלך ועשה שמונה ימים טובים, לשנה האחרת עשאן לאלו ולאלו ימים טובים, הוא קבעם לשם שמים, והם קבעום לשם עבודת כוכבים.

II. Chanukah in the Books of the Maccabees

12) 1 Maccabees 4:36-59

[36] Then said Judas and his brothers, "Behold, our enemies are crushed; let us go up to cleanse the sanctuary and dedicate it." [37] So all the army assembled and they went up to Mount Zion. [38] And they

saw the sanctuary desolate, the altar profaned, and the gates burned. In the courts they saw bushes sprung up as in a thicket, or as on one of the mountains. They saw also the chambers of the priests in ruins. [39] Then they rent their clothes, and mourned with great lamentation, and sprinkled themselves with ashes. [40] They fell face down on the ground, and sounded the signal on the trumpets, and cried out to Heaven. [41] Then Judas detailed men to fight against those in the citadel until he had cleansed the sanctuary. [42] He chose blameless priests devoted to the law, [43] and they cleansed the sanctuary and removed the defiled stones to an unclean place. [44] They deliberated what to do about the altar of burnt offering, which had been profaned. [45] And they thought it best to tear it down, lest it bring reproach upon them, for the Gentiles had defiled it. So they tore down the altar, [46] and stored the stones in a convenient place on the temple hill until there should come a prophet to tell what to do with them. [47] Then they took unhewn stones, as the law directs, and built a new altar like the former one. [48] They also rebuilt the sanctuary and the interior of the temple, and consecrated the courts. [49] They made new holy vessels, and brought the lampstand, the altar of incense, and the table into the temple. [50] Then they burned incense on the altar and lighted the lamps on the lampstand, and these gave light in the temple. [51] They placed the bread on the table and hung up the curtains. Thus they finished all the work they had undertaken. [52] Early in the morning on the twenty-fifth day of the ninth month, which is the month of Chislev, in the one hundred and forty-eighth year (164 BCE), [53] they rose and offered sacrifice, as the law directs, on the new altar of burnt offering which they had built. [54] At the very season and on the very day that the Gentiles had profaned it, it was dedicated with songs and harps and lutes and cymbals. [55] All the people fell on their faces and worshiped and blessed Heaven, who had prospered them. [56] So they celebrated the dedication of the altar for eight days, and offered burnt offerings with gladness; they offered a sacrifice of deliverance and praise. [57] They decorated the front of the temple with golden crowns and small shields; they restored the gates and the chambers for the priests, and furnished them with doors. [58] There was very great gladness among the people, and the reproach of the Gentiles was removed. [59] Then Judas and his brothers and all the assembly of Israel determined that every year at that season the days of dedication of the altar should be observed with gladness and joy for eight days, beginning with the twenty-fifth day of the month of Chislev.

13) **2 Maccabees 10:1-9**

[1] Now Maccabeus and his followers, the Lord leading them on, recovered the temple and the city; [2] and they tore down the altars which had been built in the public square by the foreigners, and also destroyed the sacred precincts. [3] They purified the sanctuary, and made another altar of sacrifice; then, striking fire out of flint, they offered sacrifices, after a lapse of two years, and they burned incense and lighted lamps and set out the bread of the Presence. [5] It happened that on the same day on which the sanctuary had been profaned by the foreigners, the purification of the sanctuary took place, that is, on the twenty-fifth day of the same month, which was Chislev. [6] And they celebrated it for eight days with rejoicing, in the manner of the feast of booths, remembering how not long before, during the feast of booths, they had been wandering in the mountains and caves like wild animals. [7] Therefore bearing ivy-wreathed wands and beautiful branches and also fronds of palm, they offered hymns of thanksgiving to him who had given success to the purifying of his own holy place. [8] They decreed by public ordinance and vote that the whole nation of the Jews should observe these days every year.

14) **2 Maccabees 1:1-2:18**

[1] The Jewish brethren in Jerusalem and those in the land of Judea, To their Jewish brethren in Egypt, Greeting, and good peace. [7] In the reign of Demetrius, in the one hundred and sixty-ninth year, we Jews wrote to you, in the critical distress which came upon us in those years after Jason and his company revolted from the holy land and the kingdom [8] and burned the gate and shed innocent blood. We besought the Lord and we were heard, and we offered sacrifice and cereal offering, and we lighted the lamps and we set out the loaves. [9] And now see that you keep the feast of booths in the month of Chislev, in the one hundred and eighty-eighth year. (124 BCE),[10] **Those in Jerusalem and those in Judea and the senate and Judas, To Aristobulus, who is of the family of the anointed priests, teacher of Ptolemy the king, and to the Jews in Egypt, Greeting, and good health.** [11] Having been saved by God out of grave dangers we thank him greatly for taking our side against the king. [12] For he drove out those who fought against the holy city. [17] Blessed in every way be our God, who has brought judgment upon those who have behaved impiously. [18] Since on the twenty-fifth day of Chislev we shall celebrate the purification of the temple, we thought it necessary to notify you, in order that you also may celebrate the feast of booths and the feast of the fire given when Nehemiah, who built the temple and the altar, offered sacrifices.[19] For when our fathers were being led captive to Persia, the pious priests of that time took some of the fire of the altar and secretly hid it in the hollow of a dry cistern, where they took such precautions that the place was unknown to anyone. [20] But after many years had passed, when it pleased God, Nehemiah, having been commissioned by the king of Persia, sent the descendants of the priests who had hidden the fire to get it. And when they reported to us that they had not found fire but thick liquid, he ordered them to dip it out and bring it. [21] And when the materials for the sacrifices were presented, Nehemiah ordered the priests to sprinkle the liquid on the wood and what was laid upon it. [22] When this was done and some time had passed and the sun, which had been clouded over, shone out, a great fire blazed up, so that all marveled. [23] And while the sacrifice was being consumed, the priests offered prayer -- the priests and every one. Jonathan led, and the rest responded, as did Nehemiah. [24] The prayer was to this effect: "O Lord, Lord God, Creator of all things, who art awe-inspiring and strong and just and merciful, who alone art King and art kind, [25] who alone art bountiful, who alone art just and almighty and eternal, who dost rescue Israel from every evil, who didst choose the fathers and consecrate them, [26] accept this sacrifice on behalf of all thy people Israel and preserve thy portion and make it holy. [27] Gather together our scattered people, set free those who are slaves among the Gentiles, look upon those who are rejected and despised, and let the Gentiles know that thou art our God. [28] Afflict those who oppress and are insolent with pride. [29] Plant thy people in thy holy place, as Moses said." [30] Then the priests sang the hymns. [31] And when the materials of the sacrifice were consumed, Nehemiah ordered that the liquid that was left should be poured upon large stones. [32] When this was done, a flame blazed up; but when the light from the altar shone back, it went out. . . .36] Nehemiah and his associates called this "nephthar," which means purification, but by most people it is called naphtha.

2Mac.2: [9]It was also made clear that being possessed of wisdom Solomon offered sacrifice for the dedication and completion of the temple. [10] Just as Moses prayed to the Lord, and fire came down from heaven and devoured the sacrifices, so also Solomon prayed, and the fire came down and consumed the whole burnt offerings. [11] And Moses said, "They were consumed because the sin offering had not been eaten." [12] Likewise Solomon also kept the eight days. [13]The same things are reported in the records and in the memoirs of Nehemiah, and also that he founded a library and collected the books about the kings and prophets, and the writings of David, and letters of kings about votive offerings. [14] In the same

way Judas also collected all the books that had been lost on account of the war which had come upon us, and they are in our possession. [15] So if you have need of them, send people to get them for you. [16] Since, therefore, we are about to celebrate the purification, we write to you. Will you therefore please keep the days? [17] It is God who has saved all his people, and has returned the inheritance to all, and the kingship and priesthood and consecration, [18] as he promised through the law. For we have hope in God that he will soon have mercy upon us and will gather us from everywhere under heaven into his holy place, for he has rescued us from great evils and has purified the place.

15 מלכים א פרק ח

א) אז יקהל שלמה את זקני ישראל את כל ראשי המטות נשיאי האבות לבני ישראל אל המלך שלמה ירושלם להעלות את ארון ברית יקוק מעיר דוד היא ציון: ב) ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל בירח האתנים בחג הוא החדש השביעי: ג) ויבאו כל זקני ישראל וישאו הכהנים את הארון: ד) ויעלו את ארון יקוק ואת אהל מועד ואת כל כלי הקדש אשר באהל ויעלו אתם הכהנים והלויים: ה) והמלך שלמה וכל עדת ישראל הנועדים עליו אתו לפני הארון מזבחים צאן ובקר אשר לא יספרו ולא ימנו מרב: ו) ויהי בצאת הכהנים מן הקדש והענן מלא את בית יקוק: ז) ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים לפני יקוק אלהינו שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום: ח) ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב על כל הטובה אשר עשה יקוק לדוד עבדו ולישראל עמו:

16 עזרא פרק ג

א) ויגע החדש השביעי ובני ישראל בערים ויאספו העם כאיש אחד אל ירושלם: ב) ויקם ישוע בן יוצדק ואחיו הכהנים וזרבל בן שאלתיאל ואחיו ויבנו את מזבח אלהי ישראל להעלות עליו עלות ככתוב בתורת משה איש האלהים: ג) ויכינו המזבח על מכונתיו כי באימה עליהם מעמי הארצות ויעל ויעלו עלות ליקוק עלות לבקר ולערב: ד) ויעשו את חג הסכות ככתוב ועלת יום ביום במספר כמשפט דבר יום ביומו: ה) ואחרי כן עלת תמיד ולחדשים ולכל מועדי יקוק המקדשים ולכל מתנדב נדבה ליקוק: ו) מיום אחד לחדש השביעי החלו להעלות עלות ליקוק והיכל יקוק לא יסד:

17 נחמיה פרק ח

יג) וביום השני נאספו ראשי האבות לכל העם הכהנים והלויים אל עזרא הספר ולהשכיל אל דברי התורה: יד) וימצאו כתוב בתורה אשר צוה יקוק ביד משה אשר ישבו בני ישראל בסכות בחג בחדש השביעי: טו) ואשר ישמיעו ויעבירו קול בכל עריהם ובירושלם לאמר צאו ההר והביאו עלי זית ועלי עץ שמן ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבת לעשת סכת ככתוב: טז) ויצאו העם ויביאו ויעשו להם סכות איש על גגו ובחצרותיהם ובחצרות בית האלהים וברחוב שער המים וברחוב שער אפרים: יז) ויעשו כל הקהל השבים מן השבי סכות וישבו בסכות כי לא עשו מימי ישוע בן נון כן בני ישראל עד היום ההוא ותהי שמחה גדולה מאד: יח) ויקרא בספר תורת האלהים יום ביום מן היום הראשון עד היום האחרון ויעשו חג שבעת ימים וביום השמיני עצרת כמשפט:

18 זכריה פרק יד

יד) וגם יהודה תלחם בירושלם ואסף חיל כל הגוים סביב זהב וכסף ובגדים לרב מאד: טז) והיה כל הנותר מכל הגוים הבאים על ירושלם ועלו מדי שנה בשנה להשתחות למלך יקוק צבאות ולחג את חג הסכות: יז) והיה אשר לא יעלה מאת משפחות הארץ אל ירושלם להשתחות למלך יקוק צבאות ולא עליהם יהיה הגשם: יח) ואם משפחת מצרים לא תעלה ולא באה ולא עליהם תהיה המגפה אשר יגף יקוק את הגוים אשר לא יעלו לחג את חג הסכות: יט) זאת תהיה חטאת מצרים וחסות כל הגוים אשר לא יעלו לחג את חג הסכות:

19 חגי פרק ב

(א) בשביעי בעשרים ואחד לחדש היה דבר יקוק ביד חגי הנביא לאמר: (ב) אמר נא אל זרבל בן שלתיאל פחת יהודה ואל יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול ואל שארית העם לאמר: (ג) מי בכם הנשאר אשר ראה את הבית הזה בכבודו הראשון ומה אתם ראים אתו עתה הלוא כמהו כאין בעיניכם: (ד) ועתה חזק זרבלל נאם יקוק וחזק יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול וחזק כל עם הארץ נאם יקוק ועשו כי אני אתכם נאם יקוק צבאות: (ה) את הדבר אשר כרתי אתכם בצאתכם ממצרים ורוחי עמדת בתוכם אל תיראו: (ו) כי כה אמר יקוק צבאות עוד אחת מעט היא ואני מרעיש את השמים ואת הארץ ואת הים ואת החרבה: (ז) והרעשתי את כל הגוים ובאו חמדת כל הגוים ומלאתי את הבית הזה כבוד אמר יקוק צבאות: (ח) לי הכסף ולי הזהב נאם יקוק צבאות: (ט) גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון אמר יקוק צבאות ובמקום הזה אתן שלום נאם יקוק צבאות: (י) בעשרים וארבעה לתשיעי בשנת שתיים לדריוש היה דבר יקוק אל חגי הנביא לאמר: (יח) שימו נא לבבכם מן היום הזה ומעלה מיום עשרים וארבעה לתשיעי למן היום אשר יסד היכל יקוק שימו לבבכם: (יט) העוד הזרע במגורה ועד הגפן והתאנה והרמון ועץ הזית לא נשא מן היום הזה אברך: (כ) ויהי דבר יקוק שנית אל חגי בעשרים וארבעה לחדש לאמר: (כא) אמר אל זרבלל פחת יהודה לאמר אני מרעיש את השמים ואת הארץ: (כב) והפכתי כסא ממלכות והשמדתי חזק ממלכות הגוים והפכתי מרכבה ורכביה וירדו סוסים ורכביהם איש בחרב אחיו: (כג) ביום ההוא נאם יקוק צבאות אקחך זרבלל בן שאלתיאל עבדי נאם יקוק ושמתוך כחותם כי כך בחרתי נאם יקוק צבאות:

20) דניאל פרק יב

(א) ובעת ההיא יעמד מיכאל השר הגדול העמד על בני עמך והיתה עת צרה אשר לא נהיתה מהיות גוי עד העת ההיא ובעת ההיא ימלט עמך כל הנמצא כתוב בספר: (ב) ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם: (ג) והמשכלים יזהרו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד: (ד) ואתה דניאל סתם הדברים וחתם הספר עד עת קץ ישטטו רבים ותרבה הדעת:

21) Josephus, Antiquities 12.7.6-7 316-325 (1 Maccabees 4:36-59)

And on the twenty-fifth day of the month Kislev, which the Macedonians call Apellaios, they lighted the lights [phôta] that were on the menorah, and offered incense upon the altar, and laid the loaves upon the table, and offered whole burnt offerings upon the new altar. As it happened, these things took place on the very same day on which, three years before, the divine worship had been reduced to an impure and profane form of worship; for the Temple had remained desolate for three years after being made so by Antiochus...And the desolation of the Temple came about in accordance with the prophecy of Daniel, which had been made four hundred and eight years before; for he had revealed that the Macedonians would destroy it. And so Judah and his fellow citizens celebrated the festival of the restoration of the sacrifices of the Temple for eight days, and omitted no sort of pleasure, but everyone feasted upon very rich and splendid sacrifices; and they honoured God, and delighted themselves with psalms of praise and the playing of harps. Indeed, they were so very glad at the revival of their customs and, after so long a time, having unexpectedly regained their right to worship, that they made it a law for their posterity that they should keep a festival celebrating the restoration of their Temple worship for eight days. And from that time to this we celebrate this, which we call the Festival of Lights [phôta], because, I imagine, beyond our hopes this right was brought to light [phanênai], and so this name was placed on the festival.

22) 2 Maccabees 12: 40-45

[42]... And the noble Judas exhorted the people to keep themselves free from sin, for they had seen with their own eyes what had happened because of the sin of those who had fallen. [43] He also took up a collection, man by man, to the amount of two thousand drachmas of silver, and sent it to Jerusalem to provide for a sin offering. In doing this he acted very well and honorably, taking account of the

resurrection. [44] For if he were not expecting that those who had fallen would rise again, it would have been superfluous and foolish to pray for the dead. [45] But if he was looking to the splendid reward that is laid up for those who fall asleep in godliness, it was a holy and pious thought. Therefore he made atonement for the dead that they might be delivered from their sin.